

OECONOMUS
GAZDASÁGKUTATÓ
ALAPÍTVÁNY

OECONOMUS
ELEMZÉSEK

2022-BEN A GÖRÖG DRÁMA VÉGET ÉRT?

Görögország számára különös év volt 2022, a világgazdaságból begyűrűző nehézségek ellenére mégis fontos mérföldkő volt gazdasági erejének visszanyerése szempontjából. Az ország 2022 februárjában, két évvel a határidő lejáratá előtt, visszafizette 2010-től fennálló IMF (Nemzetközi Valutaalap) hitele utolsó részletét. A siker megítélése mégis ellentmondásos. Tavaly a romló nemzetközi kilátások már beárnyékolták a görög gazdaságot. A történeti összehasonlítást tekintve pedig Görögország hatalmas lemaradást halmozott fel.

Magyarország elmúlt évtizedének gazdaságtörténete sajátos ellenpontot és párhuzamot jelent a görög gazdaság fejleményeivel. Görögország a nemzetközi szervezet által nyújtott hitelt választotta, és az előírt program teljesítését. Magyarország viszont a piaci finanszírozás és a saját fejlődési út mellett döntött, ilyen módon országspecifikus és az aktuális helyzetre reagáló lépéseket hajtott végre. Annak ellenére, hogy látszólag a nemzetközi hitelprogram kondíciói voltak kedvezőbbek, mint a piaci finanszírozás, a magyar gazdaság a göröggel ellentétben csökkenteni tudta GDP-arányos államadósságát, és érdemben mérséklődött a kamatfizetés GDP-arányos mértéke is, miközben a magyar gazdaság dinamikusan növekvő pályára állt. Emellett a lakosság esetében is javuló munkaerőpiaci körülmények bontakoztak ki. Míg a hazai foglalkoztatás bővült, a keresetek növekedtek, addig Görögország évtizedes válságba került, kétszámjegyű munkanélküliségi rátával és a bérek csökkenésével kellett, hogy szembesüljön.

2023. FEBRUÁR

2022-BEN A GÖRÖG DRÁMA VÉGET ÉRT?

Németh Viktória

Mi történt Görögországban?

A görög válság nyitányának 2008-at tekinthetjük. Ugyanakkor az IMF hitelfelvételre később, 2010-ben került sor. A dél-európai ország krízise az államadósság kimagasló szintjére vezethető vissza, és amely során felmerült annak lehetősége, hogy nem lesz képes visszafizetni adósságait. A görög eladósodás már 2009-ben az ország GDP-jének 15,4%-val emelkedett csupán egyetlen év leforgása alatt. A rohamosan emelkedő adósságszint pánikot idézett elő, amely hatására a 10 éves államkötvény kamata meghaladta a 35%-ot. Az ennek következtében felmerülő krach eshetősége nem egyetlen állam csődjét jelentette volna, hanem a teljes euróövezet számára kiugró kockázatokat hordozott. A nemteljesítés elkerülése érdekében az EU annyi kölcsönt adott Görögországnak, hogy folytassa külső adósságainak kifizetését. Egyúttal ez volt a történelem legnagyobb pénzügyi mentőcsomagja egy összeomlóban lévő gazdaság számára. Az Európai Unió általa biztosított hitel kifizetését 2060 utánra ütemezték. A kölcsönért cserébe az EU megszorító intézkedések elfogadását követelte Görögországtól. E reformok célja a görög kormány és a pénzügyi struktúrák megerősítése volt. A szükséges lépéseket Görögország végre is hajtotta, de az ország recesszióba sodródott, amely 2017-ig húzódott. **Emellett a görög krízis elindította az eurózóna adósságválságát is, és felvetette annak lehetőségét, hogy a pénzügyi nehézségek globális szintre is kiterjedhetnek** ([Amendo](#), 2020).

Görögország és az euró bevezetése

2001-ben Görögország felkészületlenül csatlakozott az euróövezethez, gazdaságpolitikája nem volt összhangban a monetáris unió gazdasági logikájával és szabályaival. Majd a csatlakozást követően sem sikerült végrehajtania a szükséges kiigazításokat. A pénzügyi felügyeleti rendszer hiányosságai is megmutakoztak. Ezenkívül először mutatkoztak meg a gazdasági monetáris unió (EMU) tagjai közötti

jelentős különbségek. A válság kibontakozását elősegítette, hogy a valutaövezet nem tudta megfelelően kezelni a részes államok közötti aszimmetrikus zavarokat, valamint a korai előrejelző és gyors beavatkozási mechanizmusok is hiányoztak. Görögország útja a monetáris unióba a gyakori fennakadások ellenére is kezelhetőnek tűnt. A 2009-ben kirobbanó és 2010-ben tetőző európai válság reflektorfénybe helyezte a görög gazdasági és politikai rendszer krónikus gyengeségeit ([Galanos](#) et al., 2011).

Az első nehézségek valójában már 2004-ben elkezdődtek, amikor Görögország bejelentette, hogy valótlanul állította, hogy képes teljesíteni az euróövezeti tagság feltételeit, vagyis a maastrichti kritériumokat. Az ország a későbbiekben sem tudta betartani az előírt hiánycélokat, a deficit rendre meghaladta a GDP 3%-át, és így az államadósság sem tudott csökkenő pályára állni. 2006-tól kezdődően Görögország túlzott deficit eljárás alá került ([Amendo](#), 2020). Ez nem vezetett európai uniós szankciókhoz, de a befektetői bizalom megingását idézte elő.

Mindazonáltal, Görögország részesült a valutaövezet előnyeiből is, például az árfolyamkockázatok és bizonytalanságok kiszűrése, valamint a valutaátváltási költségek kiküszöböléséből a többi euróövezeti országgal folytatott kereskedelemben, így javult a külkereskedelmi mérleg. A tőke liberalizációja és az ország részvétele a stabil monetáris unióban 2007-ig lehetővé tette a tőke akadálytalan áramlását és a hitelkamatok jelentős, a német kamatlábat közelítő történő mérséklődését ([Galanos](#) et al., 2011). **Ugyanakkor az alacsony reálkamatok** (a hitel kamatok és az infláció különbsége) is **hozzájárultak a költségvetési fegyelem fellazulásához, és így az államadósság emelkedéséhez** ([Nagy – Virág](#), 2017).

Az országnak az euróövezeti tagság ellenére nem sikerült a külföldi befektetések vonzása a belső strukturális gyengeségek miatt, illetve a strukturális átalakítások hiányában ([Galanos](#) et al., 2011). Emellett **mind az állam, mind a magánszektor hitelállománya jelentősen emelkedett** 2007-ig, a nemzetközi pénzügyi válság kitöréséig ([Amendo](#), 2020).

Görögország az euró bevezése után lényegében javította monetáris stabilitását a korábbiakhoz viszonyítva, de más országokhoz képest nem. 1999 és 2007 között az infláció Görögországban folyamatosan közel 50%-kal haladta meg az eurózóna átlagát, ami lényegében a **fizetőeszköz felértékelődését idézte elő a többi valutaövezeti taggal szemben.** A görög áruk ára fokozatosan közelített más

eurózónás országokéhoz. E folyamat a **görög versenyképesség visszaeséséhez vezetett**, a Nemzetközi Valutaalap becslése alapján a görög gazdaság versenyképességi mutatója 2001 és 2011 között 25%-kal romlott ([Amendo](#), 2020). Ezenkívül – ahogyan az MNB tanulmányában Nagy Márton és Virág Barnabás ([2017](#)) is rávilágított, – az eurózna célja, vagyis a tagországok konvergenciája helyett, **Olaszország, Portugália és Görögország esetében divergencia valósult meg, vagyis a fejlettségi különbségek növekedtek**. A belső kereslet fellendülése, a foglalkoztatottság emelkedése és magas bérnövekedés ellenére sem ment végbe felzárkózás. Ráadásul utóbbi tényezők is hozzájárultak a reálárfolyam felértékelődéséhez, vagyis a versenyképesség romlásához. Ugyanis **az erős árfolyam mellett csökkenő export és a tőkeimport volt tapasztalható**.

A 2008-as világválság kitörése tovább súlyosbította a helyzetet, a gazdasági felzárkózás tartósan megfeneklett, és egyúttal a bankrendszer stabilitása is megrendült ([Nagy – Virág](#), 2017).

Az IMF-mentőcsomag

Görögország 2011 januárjára a három nagy hitelminősítő intézet a befektetésre nem ajánlott kategóriába sorolta az ország adósságát. A hitelminősítések addig folytatódtak, amíg július végére Görögország volt a világ legalacsonyabb besorolású országa, amely kizárta a piaci finanszírozása lehetőségét. Megrendült a bizalom abban, hogy Görögország egyedül képes kilábalni a krízisből ([ESM](#), 2019).

2010 áprilisában Görögország lett az első euróövezeti ország, amely pénzügyi támogatást kért az IMF-től. A Nemzetközi Valutaalaphoz csatlakozott az Európai Bizottság és az Európai Központi Bank (EKB). A 2010-ben jóváhagyott hároméves készenléti megállapodást, (2010 és 2012 között 240 milliárd euró) két évvel később egy négyéves megállapodás váltotta fel (2012-2016). ([IMF](#), 2016; [Amendo](#), 2020). Majd 2017 júliusában az IMF igazgatósága jóváhagyott Görögországra vonatkozó 1,6 milliárd eurós készenléti megállapodást, amely 2018. augusztus 31-én járt le ([IMF](#), 2017).

Az IMF-programok megvalósítása során végrehajtott intézkedések

Az IMF a kezdeti időszakban kivételes finanszírozást biztosított Görögország számára anélkül, hogy Görögország államadosságának átstrukturálására törekedett volna, miközben az adósságot már nem tekintették fenntarthatónak ([IMF](#), 2016). Ezzel együtt az első mentőcsomagja jelentős, a GDP több mint 12%-t kitevő költségvetési kiigazítást irányzott elő a következő 3 évre, vagyis a deficit 15%-ról 3%-ra történő leszorítását. Az ambiciózus terv nem volt példa nélküli nemzetközi összehasonlításban, de különösen **Görögország évek óta fennálló, kimagasló hiányszámaival tekintve túlzott elvárásnak bizonyult**. Ugyanakkor a nemzetközösszehasonlításban is magas szintű görög államadosság, és a befektetői bizalom megingása miatt a lépés szükségesszerű volt az IMF szakértői szerint. Ez egyben azt is jelentette, hogy a vártnál mélyebb recesszió mellett 2011-től nagyléptékű fiskális intézkedéseket kellett az országnak fogadosítania, amelyek a gazdasági növekedést is visszavetették. A megszorítások közé tartozott az amúgy is **magas adókulcsok emelése, amelyeket a lakosság szűk körét terhelte**. Nemkívánatos hatásként azonban **az adóbevételek rátajának drámai romlásához vezetett**: 2010-es 65%-ról 2017-ben körülbelül 41%-ra esek vissza a GDP arányában. Így az **adózók körének szélesítésére** is kísérlet történt. A kiadási oldalon pedig az állami transzferek, közöttük a nyugdíjak ún. fenntartható (finanszírozható) szintre csökkentése ment végbe. **Az intézkedéseket széles társadalmi támogatás nélkül vezették be, és éppen emiatt sok esetben a megszorítások fellazítására is sor került** ([Thomsen](#), 2019).

Az első, 2010-es mentőcsomag célja az volt, hogy Görögország képes legyen fizetni a kamatokat a meglévő adóssága után, és feltőkésítsék a bankokat. Az EU finanszírozás **annak elkerülését szolgálta, hogy Görögországnak ki kelljen lépni az eurózónából**, vagy fizetéseképtelenné váljon. A mentőcsomag felételeként Görögországnak megszorításokat kellett fogadosítania, melynek keretében **emelte az áfát és a társasági adó mértékét**. Az adóelkerülés visszaszorítása érdekében új hatóság kezdte meg működését. Szigorították a korengedményes nyugdíjba vonulás feltételeit. Továbbá **emelték a munkavállalói nyugdíjkasszába fizetendő járulékait**.

2012-ben kibővítették a Görögország számára biztosított támogatást. A program célja az volt, hogy javítsa az ország versenyképességét, aminek keretében **csökkentették a minimálbért, fokozták az adóelkerülés elleni küzdelmet a**

feketegazdaság visszaszorítása érdekében, és **mérsékeltek az állami kiadásokat is** ([IMF](#), 2012). Az intézkedések végrehajtása közben **kormányválás alakult ki**. A nehézségek enyhítésére az IMF elérhetővé tette a rendelkezésre álló mentőcsomag egy részét, és egyes feltételeken módosítottak. Ezek között megváltozott a költségvetési kiigazítási pályája és a **privatizációs célok**. A görög kormány **liberalizálta az árupiacokat és a bankok feltőkésítésére is** sor került. Miközben a **középosztály esetében emelkedtek az adókulcsok**, a fajlagos munkaerőköltség 15%-kal mérséklődött, továbbá a **minimálbér is 20%-kal esett vissza** ([IMF](#), 2013; [IMF](#), 2013).

Majd a 2015-ös választások után nézeteltérés bontakozott ki az IMF és az új görög kormány között. A nemzetközi szervezet aggodalmát fejezte ki, hogy az újonnan megválasztott görög vezetés nem hajtja végre az áfa-reformot, illetve a nyugdíjrendszer, a privatizáció és a munkaerőpiac megújítását, amelyre még a korábbi kormányzat tett ígéretet ([IMF](#), 2015). Ezután Görögország körülbelül egy hónap késéssel fizette vissza az esedékes részletet a Nemzetközi Valutaalapnak ([IMF](#), 2015).

A 2017-es vállalások keretében görög kormány ígéretet tett a tőkekorlátozások enyhítésére és a munkaerőpiaci reformok megőrzésére, a vasárnapi kereskedelem liberalizálására és a beruházások megkönnyítésére ([IMF](#), 2017).

Az IMF-et több kritika érte a megszorítócsomagok miatt, mivel azok sértették a görög alkotmányt és az emberi jogokat. Ennek oka, hogy a köz- és egészségügyi szolgáltatások, valamint a közoktatási elérhetősége, illetve minősége sérült. Ezenfelül az életszínvonal jelentős esése következett be a közalkalmazotti bérek, nyugdíjak és a minimálbérek mérséklésével.

Végül 2022 februárjára, két évvel a határidő előtt, Görögországnak sikerült visszafizetni a hitelt ([MTI](#), 2022).

2022 mégsem lett a megkönnyebbülés éve?

Azzal együtt, hogy Görögország 2022 első felében a vártnál jobb gazdasági eredményt mutatott fel, az év második felében a magas energiaköltségek és a külső környezet romlása következtében jelentős lassulás következett be. Így

összességében a 2021-es 8,4%-os GDP-bővülés után, 2022-re 6%-os növekedést vár az Európai Bizottság. A következő időszak kilátásai már borúsabbak, 2023-ban 1%, míg 2024-ben 2% lehet a görög gazdasági teljesítmény javulása az európai uniós intézmény szerint. A kedvezőtlen hatásokat tompítja, hogy több a gazdaságösztönző intézkedés is érvényben marad. Az uniós helyreállítási és reziliencia alapból (Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz, RRF) származó finanszírozás jelentős támogatást nyújt a gazdaságnak. A magas energiaárak hatásának enyhítését célzó széles körű kormányzati támogatási csomagok várhatóan részben tompítják a magas inflációnak a vállalkozásokra és a háztartások rendelkezésre álló reáljövedelmére gyakorolt hatását. Ezek az intézkedések 2023 végéig folytatódnak, anélkül azonban, hogy az elkövetkező években lényegesen rontanák a költségvetési egyenleget. A deficit 2021-ben még 7,1% volt, 2022-ben 4,1% lehetett, míg 2023-ban 1,8%-ra mérséklődhet. Az államadósság a csökkenés ellenére is kiugróan magas szinteken alakul. 2021-ben 194,5% volt, 2022 végére 171,1%-ra eshetett, míg 2023-ra elérheti a 161,9%-ra módosulhat.

A munkaerőpiaci helyreállást szintén lassítja a nemzetközi gazdasági környezet romlása. A munkanélküliség a 2021-es 14,7%-ról ugyan 12,6%-ra mérséklődött 2022-ben, de 2023-ban is hasonló szinten, 12,6%-on alakulhat. A munkahelyteremtés gyengülése – nagyjából összhangban a GDP-növekedés prognosztizált lassulásával –, valamint az állami bérek és a szociális juttatások indexálásának hiánya várhatóan az infláció alatt tartja a nominális bérnövekedést ([European Commission](#), 2022).

Görögország és Magyarország gazdasági teljesítménye 2010 és 2022 között

A görög gazdaság teljesítményének megítélését árnyalja, ha összehasonlítjuk az Európai Unióban érvényesülő tendenciákkal, illetve olyan ellenpéldát keresünk, ahol a gazdasági reformok más módon, nemzetközi segítség (IMF-program) nélkül valósultak meg, illetve a forrásbevonás is a piacokról, és nem nemzetközi szervezet által ment végbe. Ilyen módon a görög gazdaság elmúlt évtizedben bejárt fejlődési útját érdemes lehet az európai uniós átlag mellett a magyar mutatókkal is összevetni.

A gazdasági teljesítmény általános tendenciáit jól megragadja a GDP alakulása. Azzal együtt, hogy a görög és a magyar gazdaság 2010-ben egyaránt rendkívül nehéz helyzetben volt, Görögország az elmúlt évtizedben jóval az európai átlag alatt teljesített, míg Magyarország a fölött.

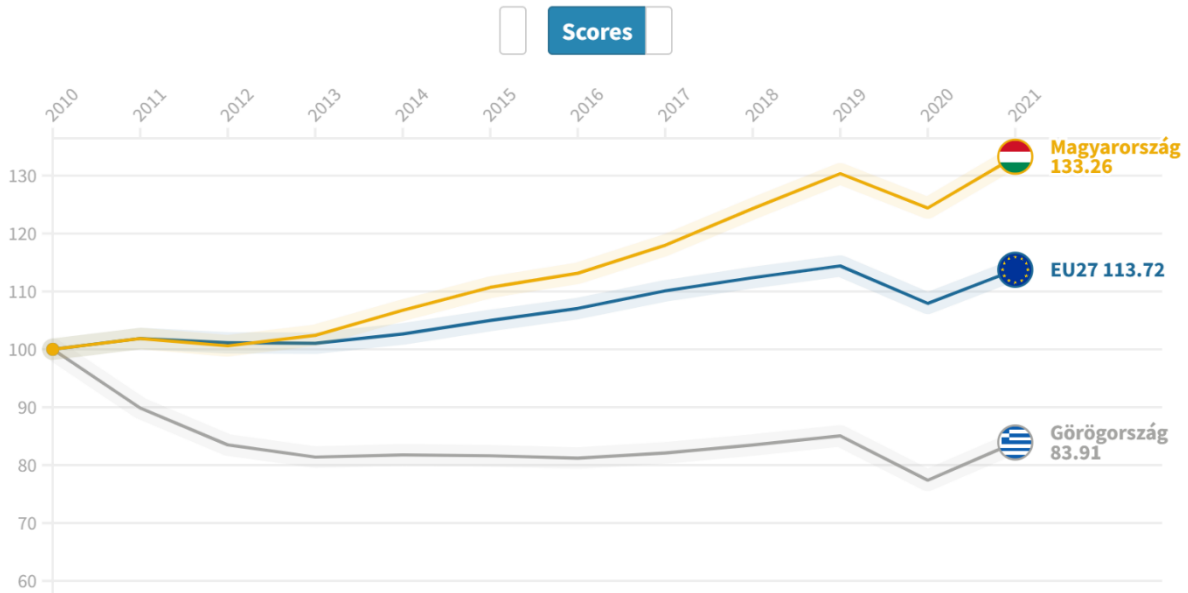
Görögország GDP-je 2010 után jelentős mértékben csökkent. 2011-re a megelőző éves adat 89,9%-ra zsugorodott, de a visszaesés nem állt meg. A mélypont 2016-ban érkezett el, amikor a 2010-es érték 81,2%-ra mérséklődött a gazdaság teljesítménye. Az ezt követő évek felzárkózását a koronavírus-járvány nyomán hozott korlátozások törték meg. 2019-ben már a 2010-es GDP 85%-t érte el a mutató, míg 2020-ban 77,4%-ra zuhant az érték. Ezt 2021-ben lendületes felzárkózás követte, 83,9%-ra zárkózott fel az ország.

A görög visszaeséssel szemben **Magyarországon** 2010 után visszafogott GDP-növekedés indult, amely az évtized közepétől magas ütemre váltott. A 2014-es GDP a 2010-es 106,7%-a volt, míg 2019-ben már 130,3%-on állt. A járvány helyzet hatására 2020-ban az évtized eleji szint 124,4%-ra mérséklődött, majd 2021-es gazdasági újraindítás utána 133,3%-os szintre bővült. Így a hazai növekedés már 2021-ben meghaladta a járvány előtti szintet.

Eközben **az Európai Unió** esetében fokozatos GDP-bővülés után 2019-ben az évtized eleji szint 114,4%-án állt a mutató, majd a járványhelyzetet (112,4%) követően, 2021-ben 113,7%-ra korrigált ([Eurostat](#), 2022a). Ilyen módon az európai országok átlagában járvány előtti szinthez való felzárkózás csupán 2022-ben következhetett be.

A GDP változása (2010=100%)

Az ábra Görögország, Magyarország és az Európai Unió átlag GDP változását mutatja 2010-hez viszonyítva, százalékos arányba, a 2010-es érték a 100%.

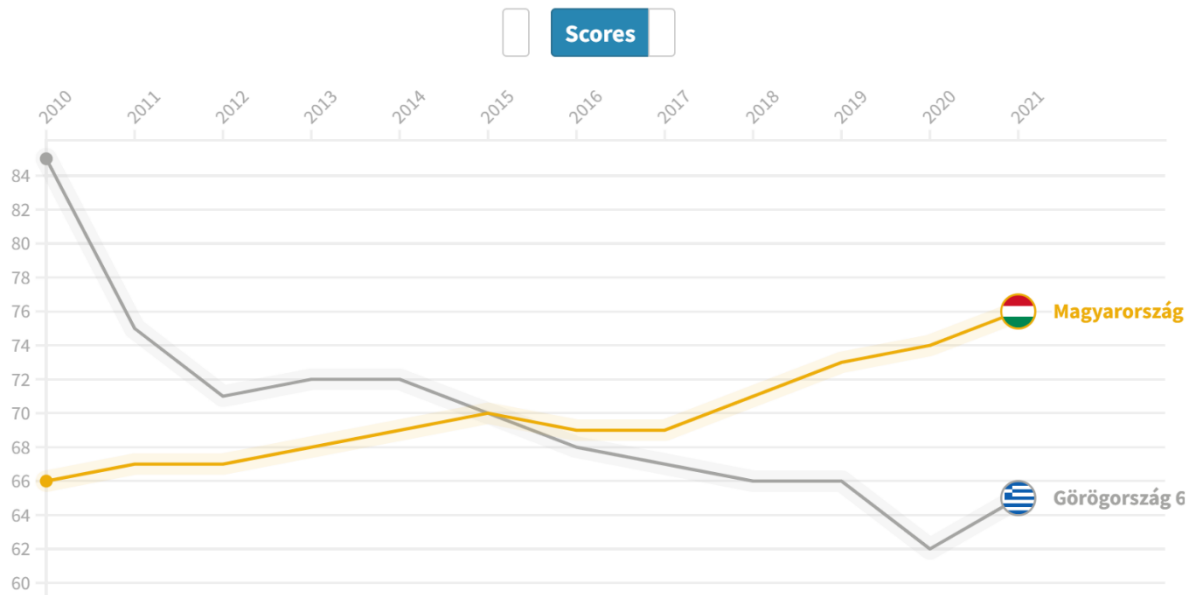
Forrás: Eurostat

1. ábra: A GDP alakulása Görögországban, az Európai Unióban és Magyarországon a 2010-es szinthez viszonyítva. Forrás: Eurostat, 2022.

A magyar GDP európai szinthez képesti gyorsabb ütemű felzárkózását azt jelenti, hogy hazánk az elmúlt évtizedben közelített az európai uniós átlaghoz, míg Görögország leszakadt attól. Az egy főre jutó GDP Görögországban az uniós átlag 85%-án állt, míg 2021-ben 65%-ra mérséklődött. Magyarország esetében ez az érték az uniós átlag 66%-ról 76%-ra javult ([Eurostat](#), 2022b).

Az egy főre jutó GDP alakulása az Európai Unió átlagához viszonyítva

Az ábra Görögország és Magyarország egy főre jutó GDP-nek alakulását mutatja az Európai Unió éves átlagához mérten.

Forrás: Eurostat

2. ábra: Az egy főre jutó GDP alakulása Görögországban és Magyarországon az Európai Unió átlagához viszonyítva. Forrás: Eurostat, 2022.

A válság és az IMF mentőcsomag negatív következménye elsősorban a görög munkaerőpiacot érintették.

Görögországban a munkanélküliség a 15-64 éves korosztály körében már 2010-ben is meghaladta a 10%-ot, majd 2013-ban tetőzött 27,7%-on, majd fokozatos mérséklődés következett be, amelyet a koronavírus-járvány hatásai sem törtek meg. Ugyanakkor 2021-ben még mindig kétszámjegyű volt a görög munkanélküliségi ráta, 14,9%.

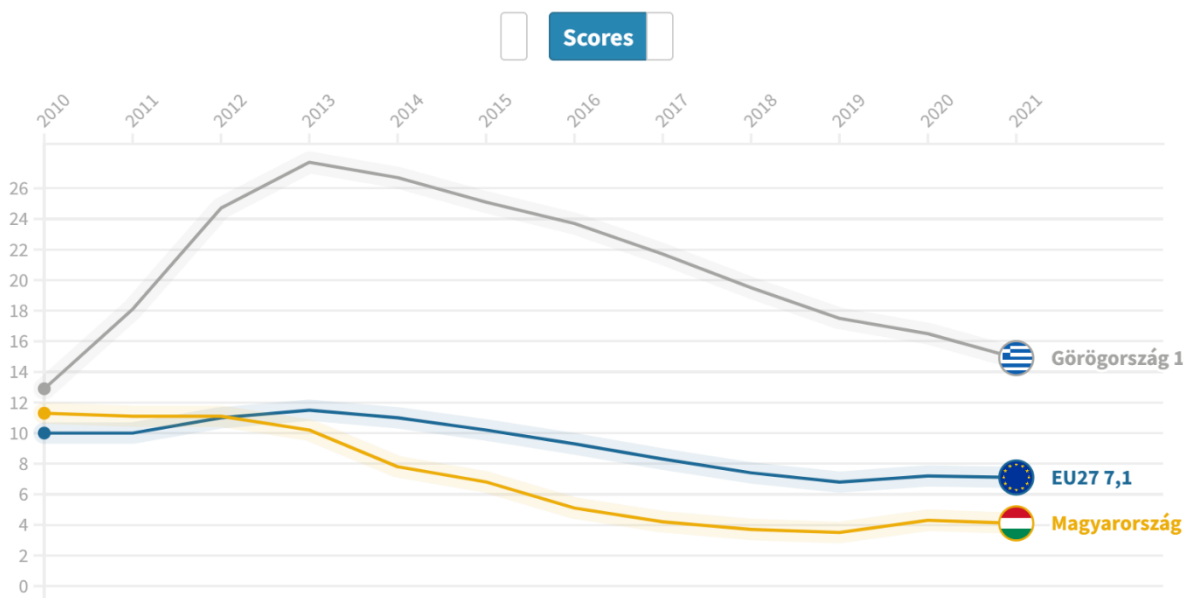
A munkanélküliség emelkedése a 2010-es évek elején az **Európai Unióban** az eurózóna válságával szintén begyűrűzött. A 2010-es 10% körüli értékről 2013-ig 11,5%-ra emelkedett. Majd a koronavírus-járványig fokozatosan csökkent. 2019-ben 6,7% volt az átlagos európai munkanélküliség. 2020-ban 7,2%-ra emelkedett, míg 2021-ben csupán mérsékelt javulás következett be, 7,1%-ra módosult az adat.

Magyarország esetében 2010 óta folyamatosan csökkent a munkanélküliség, 11,3%-ról 3,5%-ra zsugorodott 2019-ig. Ebben szintén csak a járvány időszaka hozott

változást, 2020-ban 4,3%-ra bővült, majd 4,1%-ra csökkent 2021-ben (Eurostat, 2022c).

A munkanélküliség alakulása

Az ábra Görögország, Magyarország és az Európai Unió munkanélküliségi rátájának alakulását mutatja 15-64 éves korcsoporton belül.

Forrás: Eurostat

3. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása a 15-64 éves korcsoport körében, Görögország, az Európai Unió és Magyarország összehasonlításában. Forrás: Eurostat, 2022.

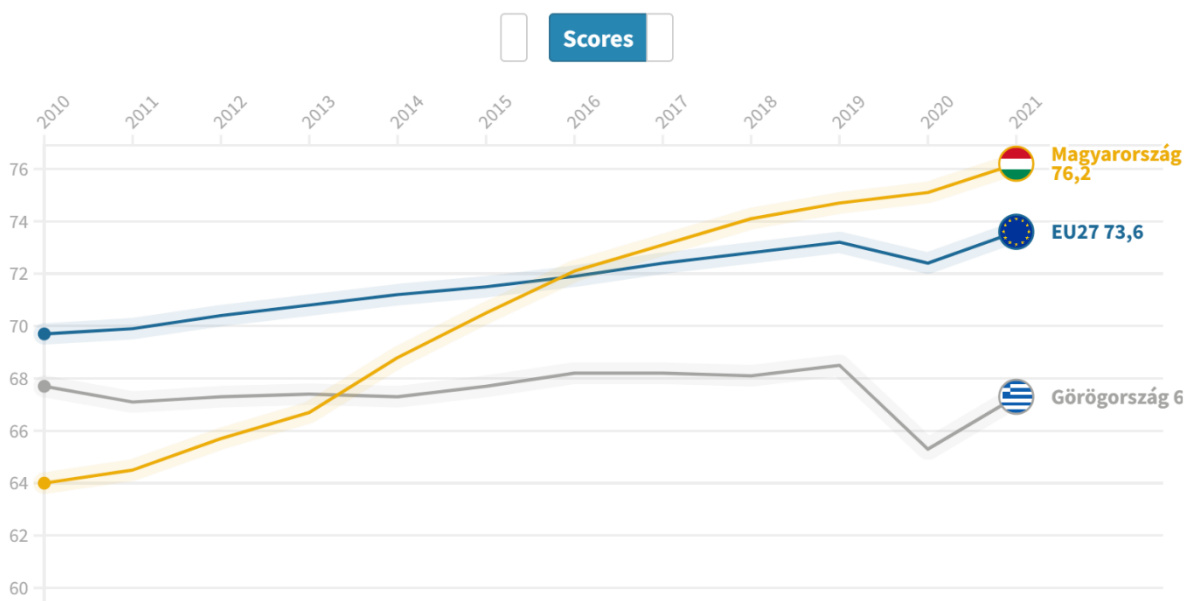
Az elmúlt bő egy évtized folyamán a **foglalkoztatás** lényegében stagnált **Görögországban**. A 15-64 évesek körében az adat 67,7% volt 2010-ben, ahonnan kismértékben csökkent, 2014-ben 67,1%-on állt. Majd 2019-ben érte el az elmúlt étvized csúcsát, 68,5%-ot. Ez esetben a koronavírus-járvány hatásai már jelentősebben érzékelhetővé váltak, 3%-pontos csökkenés ment végbe, 65,3%-ra. Majd 2021-ben korrigált a munkaerőpiac, és 67,3%-ot ért el a foglalkoztatási ráta. Ez azt jelenti, hogy az érintettek állásukat nem csupán néhány hónapra veszítették el, vagyis nem váltak munkanélkülivé, hanem inaktívak lettek, vagyis állásvesztésük tartós volt. Ugyanakkor többségük egy év elteltével ismét visszakerült a munkaerőpiacra.

Az **Európai Unió** egészét tekintve jelentősen javult a foglalkoztatási ráta, 69,7%-ról 73,6%-ra javult 2010 és 2021 között. Megtorpanást csupán a koronavírus járvány időszaka hozott.

Magyarország esetében mind a görög, mind az európai adatoknál kedvezőbb munkaerő-piaci folyamatok érvényesültek, amelyet lényegében a járvány helyzet sem tudott érdemben negatívan befolyásolni. A 15 és 64 éves korcsoporton belül a 2010-es 64%-ról 76,2%-ra emelkedett a foglalkoztatási ráta ([Eurostat](#), 2022d). Ez azt jelenti, hogy az évtized elején a foglalkoztatás szintje még közel 4%-ponttal marad el az európai átlagtól, mára pedig közel 3%-kal meghaladja azt, azzal együtt, hogy európai átlagban is jelentősen emelkedett a ráta.

A foglalkozási ráta alakulása

Az ábra Görögország, Magyarország és az Európai Unió foglalkoztatási rátájának alakulását mutatja a 15-64 éves korcsoporton belül.

Forrás: Eurostat

4. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása a 15-64 éves korcsoport körében, Görögország, az Európai Unió és Magyarország összehasonlításában. Forrás: Eurostat, 2022.

A görögországi IMF program kiemelt célja volt a költségvetési hiány mérséklése és az államadósság csökkentése.

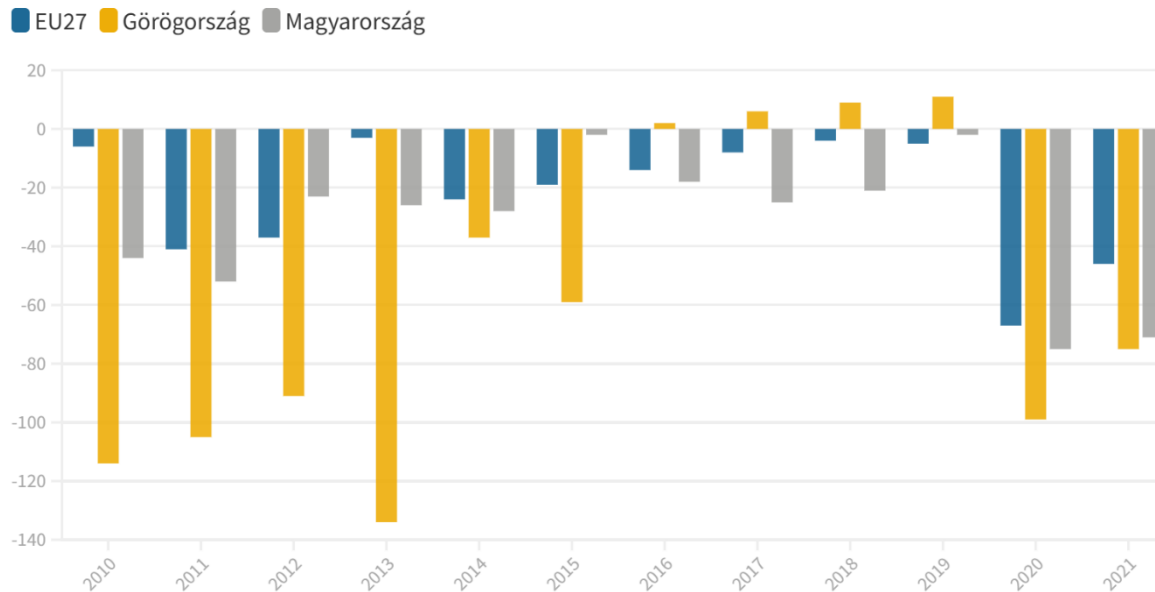
A **költségvetési hiány** volt az a mutató, amely esetében a legjelentősebb pozitív fordulatot mutatta **Görögország**. A 2010-es 11,4%-os deficitet a következő években sikerült kisebb léptékben csökkenteni, 2012-ben 9,1% volt. Majd 2013-ban ismét meghaladta a GDP-arányosan a 13,4%-ot. A tényleges fordulat 2016-ban következett be, amikor enyhe, 0,2%-os többletet ért el a görög költségvetés. 2019-ben a szufficit már 1,1% volt. A járványhelyzet azonban jelentős negatív fordulatot hozott, 2020-ban a GDP arányos hiány 9,9% volt, de 2021-ben pedig 7,5% volt.

Az **Európai Unió** átlagos költségvetési hiánya is magas, 6%-os volt 2010-ben, a 2008-as válság utóhatásaként. 2013-ban érte el a maastrichti kritériumokban megszabott 3%-os határt. Később folyamatos csökkenést követően 2019-ben 0,5%-ra mérséklődött. A járvány helyzet hatására 2019-ben 6,7%-ra ugrott, majd 2021-ben 4,6% lett.

Magyarország esetében 2010-ben az európai átlag alatti, 4,4%-os deficittel rendelkezett. Majd 2012-re, az uniós átlagnál hamarabb, a 3%-os maastrichti kritériumon belüli, 2,3%-os hiányt ért el. A deficit 2019-ig az elvárt szint 3% alatt maradt, ha nem is csökkent a hiánycél olyan mértékben, mint az uniós országok átlagában. A 2020-as év hazánk esetében is emelkedő hiányszámot hozott, 7,5%-os, majd 2021-ben 7,1%-os szintet. Ugyanakkor az államadósság az európai átlag alatt maradt, illetve annál jelentősebb léptékben volt képes csökkenni az elmúlt évtizedben.

Költségvetési hiány a GDP arányában (GDP %)

Az ábra Görögország, Magyarország és az Európai Unió költségvetési hiányát mutatja a GDP %-ban.

Forrás: Eurostat

 OECONOMUS
GAZDASÁGKUTATÓ
ALAPÍTVÁNY

5. ábra: A költségvetési hiány alakulása a GDP arányában, Görögország, az Európai Unió és Magyarország összehasonlításában. Forrás: Eurostat, 2022.

A **görög államadósság** 2010-ben a GDP 148%-án állt, 2018-ig 186%-os szintre emelkedett. 2019-ben tudott először érdemben csökkenni, 181%-ra. Majd 2020-ban a járványhelyzet kezelése során a nemzeti össztermék 206%-ra ugrott. 2021-ben, jelentős csökkenés után, még mindig a járvány előtti szintet meghaladó, 195%-os szinten állt.

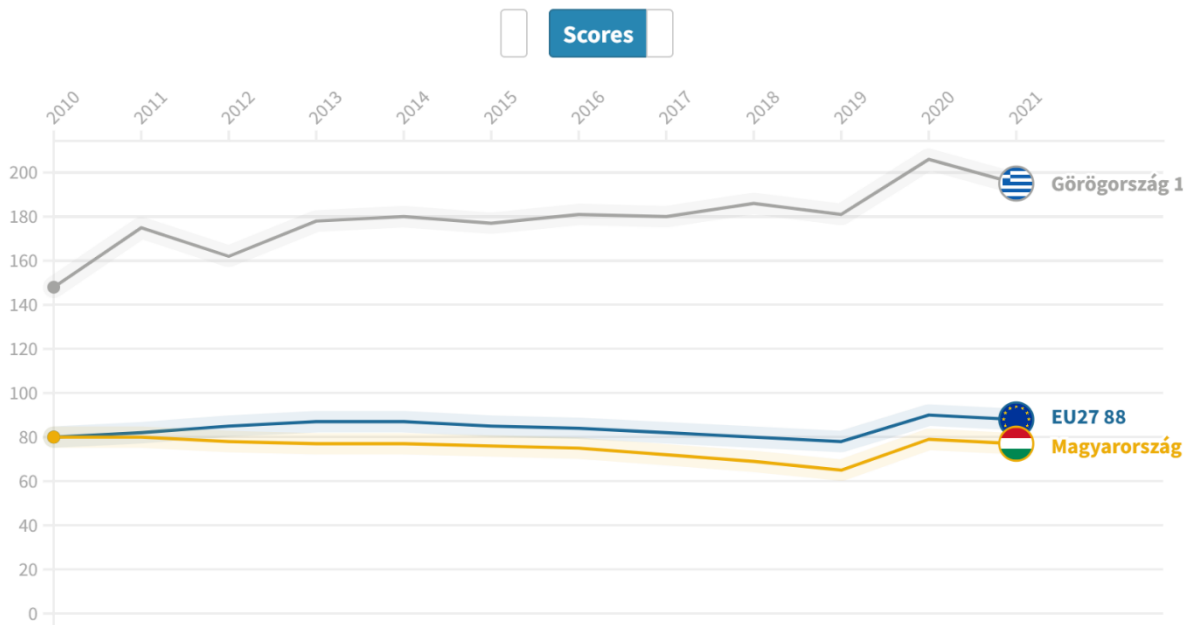
Az **Európai Unió** egészét tekintve az államadósságok emelkedtek a 2010-es évek elején. Ehhez az eurózóna elhúzódó válsága is hozzájárult. A 2010-es 80%-os szint után a mutató 2014-ben 87%-on tetőzött. 2019-re 78%-ra csökkent. Majd 2020-ban a vírushelyzet kezelése során 90%-ra ugrott. 2021-ben csupán kisebb arányban csökkent, a GDP 88%-ra.

Magyarország esetében az európai folyamatoknál kedvezőbben alakult az államadósság. 2010-ben az uniós átlaggal megegyező 80%-os szintről 65%-ra csökkent 2019-re, amely 13%-ponttal kisebb volt az európai uniós átlagnál. A koronavírus-járvány alatt emelkedett a mutató, 79%-ra, azonban ez a szám is 12%-

ponttal elmaradt az EU-s átlagtól. 2021-ben ismét csökkenni kezdett, 77% alá mérséklődött a mutató ([Eurostat](#), 2022e).

Az államadósság a GDP arányában (GDP %)

Az ábra Görögország, Magyarország és az Európai Unió államadósságát mutatja a GDP %-ban.

Forrás: Eurostat

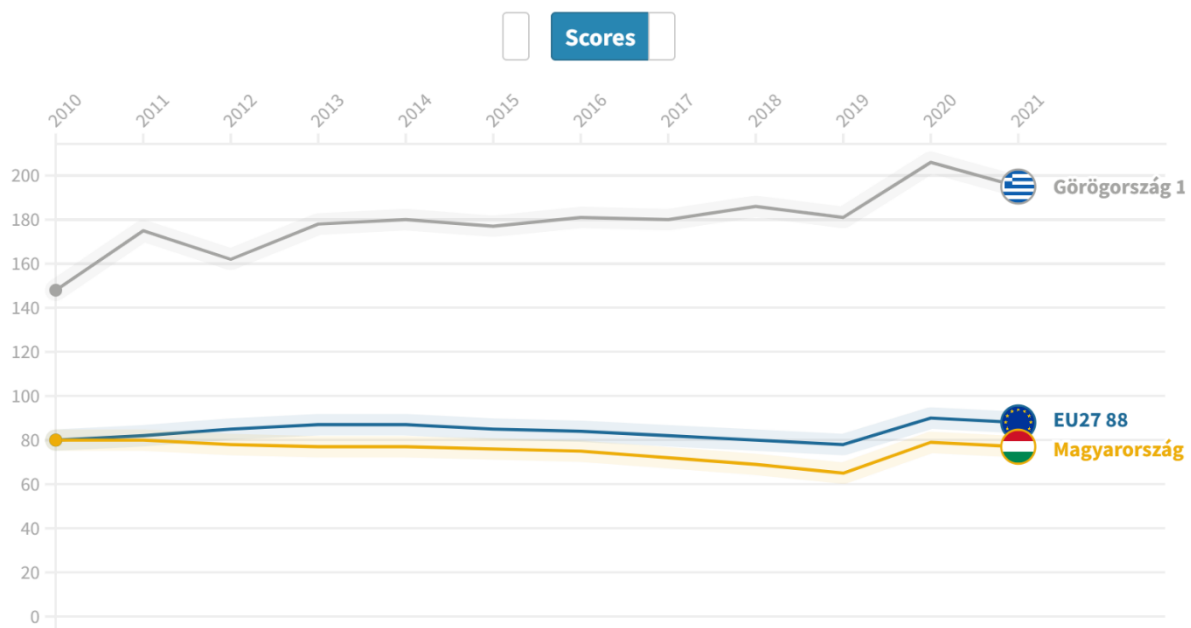
6. ábra: Az államadósság alakulása a GDP %-ban, Görögország, az Európai Unió és Magyarország összehasonlításában. Forrás: Eurostat, 2022.

Az államadósság esetében további fontos jelzőszám, hogy a költségvetés számára mekkora terhet jelent az adósságszolgálat megfizetése. A magyar piaci finanszírozást a tekintetben is több kritika érte, hogy az lényegesen magasabb tehreket rótt az államra, mint a nemzetközi szervezettől kölcsönzött összeg. Ugyanakkor a kamatfizetés GDP-hez viszonyított aránya cáfolja e kritikát. A forrásbevonás költsége gyorsan változik, ezért sokkal lényegesebb az, hogy a finanszírozás mennyiben járul hozzá az ország gazdasági fejlődéséhez. A görög hitelprogram ugyan a kezdeti időszakban kedvezőbb kamatokat biztosított az ország számára, mint a piaci esetben történt volna. A nemzetközi pénzügyi válság fokozatos lecsengése azonban néhány év alatt jelentősen mérsékelte a piaci kamatokat. Másrészt az IMF-hitelhez társított reformcsomag nem bizonyult sikeresnek az adósság szint csökkentésében. Így 2013 és 2019 között a kamatkiadások 4,3%-ról

3,2%-ra csökkentek. Ezzel párhuzamosan a magyar állam kamatkiadása felére, a GDP 4,5%-ról 2,3%-ra csökkent 2013 és 2019 között, ami a második legnagyobb csökkenés az EU-ban, vagyis 2,2%-ponttal. A legnagyobb mértékben Írországban 3%-ponttal, míg Görögország csökkenését 6 tagállami is megelőzte, a mértéke pedig két tagállammal, Ausztriával és Spanyolországgal egyezett meg (Kicsák–Benkő–Végh, 2019).

Az államadósság a GDP arányában (GDP %)

Az ábra Görögország, Magyarország és az Európai Unió államadósságát mutatja a GDP %-ban.

Forrás: Eurostat

7. ábra: Az állam kamatkiadásainak változása 2013 és 2019 között Forrás: Eurostat, MNB, 2019.

Konklúzió

A görög gazdasági válság majdnem egy évtizedig tartott, azt 2010 és 2018 közötti időszakra datálják. A dél-európai ország a válság 2010-es kirobbanása után éveken át nemzetközi hitelezői támogatással működött. Az IMF utolsó, és egyben harmadik mentőprogramját 2018-ban zárták le, és Görögország 2022-re fizette vissza a nemzetközi szervezet felé tartozását. Az ország összesen 275 milliárd euró pénzügyi támogatást kapott nemzetközi hitelezőktől, és azokért cserébe szigorú költségvetési megszorító intézkedéseket kellett végrehajtania.

Ezzel együtt is Görögország adóssága a legmagasabb az eurózóna és az Európai Unió tagállamai között. 2020-ban 206,3%-on tetőzött, amelyet követően 2022-ben 189,6%-ra mérséklődhet, amely meghaladja az európai uniós átlag (90%) dupláját (MTI, 2022). Annak ellenére is kiugróan magas a görög államadósság, hogy a költségvetési hiányt sikerült a maastrichti kritériumok által előírt szintre szorítani, sőt néhány évben többlet is keletkezett a görög költségvetésben. Eközben az Európai Unióban az államadósság átlagos mértéke 2021-ben, a járványhelyzet után is 88%-on állt, míg Magyarországon nem haladta meg a 77%-t. Ráadásul a vizsgált időszak kezdetén, 2010-ben a magyar államadósság az európai uniós átlaggal megegyező szinten állt.

A 2010 óta tartó időszakban a görög gazdasági felzárkózás szintén megtorpant, a görög GDP 2021-re a az egy évtizeddel korábbi teljesítménynek még csupán 83,9%-át érte el. Eközben Magyarország esetében jelentős javulás ment végbe 133,3%-ra bővült a GDP 2010-hez viszonyítva. Az európai uniós országok átlagában a 2010-es szinthez képest 2021-ben 113,7%-ra bővült a GDP.

A gazdaság helyreállítását célzó program nemkívánatos hatásokat fejtett ki a görög munkaerőpiacra. Az elmúlt bő egy évtized folyamán a foglalkoztatás lényegében stagnált Görögországban, általában 67-68% közötti szinteken mozgott a 15-64 éves korcsoport körében, amihez magas, kétszámjegyű munkanélküliség társult. Eközben az Európai Unióban az időszakban javulás ment végbe, a mutató 69,7%-ról 73,6%-ra növekedett 2010 és 2021 között. Magyarországon az uniós átlag feletti javulás ment végbe, 64%-ról 76,2%-ra emelkedett a foglalkoztatási ráta az évtized során.

A görög válság a tekintetben szintén lényeges tanulságokkal szolgál, hogy az euróövezethez történő csatlakozást csak a megfelelő felkészültség mellett lehet megvalósítani. Az euró nem megfelelő körülmények között történő bevezetése ronthatja adott ország versenyképességét, és jövőbeli kilátásait is. Emellett a görög válságkezelésre további nyomást helyezett az euróövezeti tagság, mivel Görögország krízis helyezte komoly kockázatokat jelentett az euróövezett többi tagja számára is. Ilyen módon csökkent az ország sajátos, egyedi igényeihez igazított válság-kezelésének esélye, és a nemzetközi beavatkozás elkerülhetetlenné vált.

Felhasznált források

- Amendo, Kimberly: Greek Debt Crisis Explained. (2020)
<https://www.thebalancemoney.com/what-is-the-greece-debt-crisis-3305525>
- European Commission: Economic forecast for Greece. (2022)
https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/greece/economic-forecast-greece_en
- Eurostat: GDP and main components (2022a)
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_GDP__custom_4087517/default/table?lang=en
- Eurostat: Employment rates by sex, age and citizenship (%). (2022d)
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table?lang=en
- Eurostat: Government deficit/surplus, debt and associated data. (2022e)
- Eurostat: GDP per capita in PPS. (2022b)
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>
- Eurostat: Unemployment rates by sex, age and citizenship (%). (2022c)
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_URGAN__custom_4094870/default/table?lang=en
- ESM: From bailout to in-bail: towards a new programme for Greece. (2019)
<https://www.esm.europa.eu/publications/safeguarding-euro/bailout-bail-towards-new-programme-greece>
- Galanos, George – Kotios, Angelos – Pavlidis, George: Greece and the Euro: The Chronicle of an Expected Collapse. Intereconomics 46/5: 263–269 (2011)
<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2011/number/5/article/greece-and-the-euro-the-chronicle-of-an-expected-collapse.html>
- IMF: IMF Survey: IMF Board Approves €28 Billion Loan for Greece. (2012)
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar031512b>
- IMF: Press Release: IMF Executive Board Completes First and Second Reviews Under Extended Fund Facility Arrangement for Greece and Approves

€3.24 Billion Disbursement. (2013)

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr1313>

- IMF: Press Release: Letter by IMF Managing Director Christine Lagarde to the President of the Euro Group on Greece. (2015)
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr1571>
- IMF: The IMF and the Crises in Greece, Ireland, and Portugal. (2016)
<https://ieo.imf.org/-/media/IEO/Files/evaluations/completed/07-28-2016-the-imf-and-the-crises-in-greece-ireland-and-portugal/eac-full-report.ashx>
- IMF: IMF Executive Board Approves in Principle €1.6 Billion Stand-By Arrangement for Greece. (2017)
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/07/20/pr17294-greece-imf-executive-board-approves-in-principle-stand-by-arrangement>
- Kicsák Gergely – Benkő Dávid – Végh Noémi: A magyar költségvetés kamatmegtakarítása EU-s összevetésben 2013 és 2019 között. Hitelintézei Szemle, 19/4:5–26 (2019) <https://hitelintezetiszemle.mnb.hu/letoltes/hsz-19-4-t1-kicsak-benko-vegh.pdf>
- MTI: Idő előtt fizettek az IMF-nek a görögök. (2022)
<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220405/ido-elott-fizettek-az-imf-nek-a-gorogok-537567>
- Nagy Márton – Virág, Barnabás: Nagy Márton – Virág Barnabás: Felzárkózás az eurozónában – csakis megfelelő felkészültséggel teljesíthető. (2017)
<https://www.mnb.hu/letoltes/nagy-marton-virag-barnabas-felzarkozasi-az-eurozonaban-frissitett.pdf>
- Thomsen, Poul M.: The IMF and the Greek Crisis: Myths and Realities. (2019)
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/10/01/sp093019-The-IMF-and-the-Greek-Crisis-Myths-and-Realities>